

Brüssel, 24.6.2014
COM(2014) 387 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Euroopa kaitsesektori uus kokkulepe

**Teatise COM (2013) 542 „Konkurentsivõimelisem ja tõhusam kaitse- ja
julgeolekusektor” rakendamise tegevuskava**

1. Sissejuhatus

2013. aasta juulis avaldas komisjon panusena 2013. aasta detsembri Euroopa Ülemkogu kohtumiseks teatise „Konkurentsivõimelisem ja tõhusam kaitse- ja julgeolekusektor” COM (2013) 542. Samuti kuulutas ta välja üksikasjaliku konkreetsete meetmete ja tähtaegadega tegevuskava nimetatud teatises kindlaks määratud valdkondade jaoks. Käesolev aruanne on koostatud selle kohustuse täitmiseks.

Euroopa Ülemkogu kiitis teatise heaks oma 2013. aasta detsembri järeldustes, milles ta kiitis heaks ka nõukogu 25. novembri järeldused, ja otsustas vaadata edusammud asjaomastes valdkondades üle 2015. aasta juunis. Komisjon võtab Euroopa Ülemkogu järeldused aluseks järgmiste eesmärkide poole püüdlisel:

- kaitsesektori siseturg, kus Euroopa ettevõtjad saavad tegutseda vabalt ja diskrimineerimatult kõigis liikmesriikides;
- kogu ELi hõlmav varustuskindluse kord, mille puhul relvajõud võivad olla kindlad piisavas varustatuses kõigis olukordades, hoolimata sellest, millises liikmesriigis nende tarnijad asuvad;
- ÜJKPga seotud teadusuuringute alane ettevalmistav meede, et uurida Euroopa uurimisprogrammi võimalusi, mis võib tulevikus hõlmata nii julgeolekut kui ka kaitset. Seda lisaks kõigi võimalike tsiviil- ja kaitseuuringute vaheliste koostoitete kasutamisele; ning
- tööstuspoliitika, mis edendab Euroopa kaitsetööstuse konkurentsivõimet ja aitab saavutada sobiva hinnaga kõiki võimeid, mida Euroopa vajab oma julgeoleku tagamiseks.

Nimetatud eesmärkide saavutamiseks kehtestatakse käesolevas aruandes teatises sätestatud meetmete tegevuskava. See hõlmab laia meetmevalikut erinevates, kuid sageli omavahel seotud poliitikavaldkondades: näiteks liikmesriikide vahelise tarnekindluse parandamine hõlbustab kaitsetööstusettevõtjate piiriülest turulepääsu; parem standardimine edendab koostoitivust ja turu avatust; ühtne sertifitseerimine vähendab kulusid ja laiendab tööstusharu konkurentsivõimet jne. Kõik need meetmed koos aitavad muuta Euroopa kaitse- ja julgeolekusektorit tõhusamaks ning tugevdada seega liidu ühist julgeoleku- ja kaitsepoliitikat (ÜJKP)¹.

Komisjon teeb nende meetmete väljatöötamisel ja rakendamisel tihedat koostööd liikmesriikide, Euroopa välisteenistuse ja Euroopa Kaitseagentuuriga. See hõlmab

¹ Tegevuskavas ette nähtud meetmed ei mõjuta ELi eelarvet rohkem kui komisjoni ametlikus finantsplaanis juba ette nähtud assigneeringud ning need meetmed on kooskõlas asjaomaste Euroopa programmidega, mis sisalduvad mitmeaastases finantsraamistikus 2014–2020. Iga tegevuskavas esitatud meede on järjepidev ja kokkusobiv mitmeaastase finantsraamistiku raames loodud asjaomaste rahastamisvahenditega.

korrapäraseid kohtumisi strateegilisel tasandil, et seirata tegevuskava kui terviku rakendamist, ja tehnilise tasandi konsultatsioone konkreetsete meetmete puhul. Paralleelselt jätkab komisjon liikmesriikide korrapäraselt teavitamist nõukogu asjaomaste organite, kaitsepoliitika juhtide ja Euroopa Kaitseagentuuri kaudu. Regulaarselt konsulteeritakse ka Euroopa Parlamendi ja tööstuse esindajatega.

Euroopa Ülemkogu tunnistas vajadust tihedama Euroopa kaitsekoostöö järele täielikus vastastikusel kooskõlas NATOga. Teatise rakendamise kaudu aitab komisjon luua selle koostöö tugevat tööstuslikku alust.

2. Tegevuskava

2.1 Siseturg

Turuseire

Turuseire on oluline nii kaitsevaldkonna riigihangete direktiivi 2009/81/EÜ õigeks kohaldamiseks kui ka direktiivi mõju hindamiseks. See on oluline ka komisjoni tööstuspoliitika edukuse mõõtmiseks kõnealuses sektoris.

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

Komisjon hindab süstemaatiliselt hanketeateid, mis on avaldatud ELi *Tenders Electronic Daily's* (TED) ja liikmesriikide saadetud aruannetes. See hõlmab nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset analüüsi. Paralleelselt seirab komisjon kaitse- ja julgeoleku valdkonna riigihankeid, mida ei ole TEDis avaldatud, mh erialase ajakirjanduse ja ettevõtjate poolt esitatud teabe kaudu.

Need meetmed aitavad tagada direktiivi 2009/81/EÜ nõuetekohase kohaldamise. Samuti valmistavad need ette baasi, mille alusel koostatakse selle rakendamise aruanne, mille komisjon peab saatma 2016. aasta augustiks Euroopa Parlamendile ja nõukogule². Komisjon hindab nimetatud aruandes, mil määral „*käesoleva direktiivi eesmärgid on saavutatud seoses siseturu toimimise ning Euroopa kaitseotstarbelise varustuse turu ja Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi arenguga, võttes muu hulgas arvesse väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate olukorda.*”

Teatavate erandite selgitus

Direktiivi 2009/81/EÜ reguleerimisalast tehtavate erandite õige kohaldamine on selle tulemuslikkuse jaoks ülioluline. Seoses sellega on eriti asjakohased müük valitsuselt valitsusele (artikli 13 punkt f), ostud rahvusvaheliste lepingute või kokkulepete alusel (artikli

² Direktiivi 2009/81/EÜ artikkel 73.

12 punkt a) ja rahvusvaheliste organisatsioonide vahendusel (artikli 12 punkt c), sest need on seotud turu oluliste osadega.

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

Müük valitsuselt valitsusele: Komisjon alustas 2013. aasta detsembris andmekogumist valitsuselt valitsusele müükide kohta Euroopas. Järgmise sammuna korraldab komisjon 2014. aasta sügisel kaks seminari liikmesriikidega. Selle alusel töötab komisjon välja juhise erandi kasutamise kohta. Juhise lõpliku valmimise tähtaeg on 2015. aasta algus.

Rahvusvahelised kokkulepped ja organisatsioonid: Töö selle selgituse kallal algab 2015. aastal ja toimub sama lähenemisviisi alusel. Seda täiendatakse otseste aruteludega NSPA (NATO tugiamet) ja OCCARiga (Relvastuskoostöö Organisatsioon). Juhise lõpliku valmimise tähtaeg on 2015. aasta lõpp.

Korvamismeetmed

Majanduslike hüvitiste suhtes, kuidas neid ka ei nimetataks, kehtivad nõuded on vastuolus nii ELi aluslepingu põhimõtete kui ka tulemuslike hankemeetoditega. Komisjon teeb tööd selle tava kiireks kaotamiseks ning edendamaks muid, mittediskrimineerivaid meetmeid VKEde piiriülestele turgudele juurdepääsu hõlbustamiseks.

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

Komisjon on töötanud liikmesriikidega aastaid riiklike korvamiseeskirjade läbivaatamise kallal. Seda tööd on tehtud paralleelselt kaitsevaldkonna riigihangete direktiivi ülevõtmisega ning see jätkub nende liikmesriikidega, kes ei ole oma korvamismeetmeid käsitlevaid õigusakte veel läbi vaadanud. Paralleelselt seirab komisjon tähelepanelikult liikmesriikide riigihanketavasid ja sekkub vajaduse korral, et hoida ära põhjendamatud diskrimineerivad nõuded.

Samuti edendab komisjon korvamismeetmete alternatiive VKEde piiriülestele turgudele juurdepääsu hõlbustamiseks. Selle eesmärgi saavutamiseks korraldas komisjon 2014. aasta veebruaris seminari sidusrühmadega. Dialoog jätkub. Seoses sellega kavandab komisjon sihtotstarbelise nõuanderühma loomist koos liikmesriikide ja tööstusharuga (süsteemide koostajad ja VKEd), et leida piiriüleste tarneahelate edendamise võimalusi. Peale selle seirab komisjon direktiivi 2009/81/EÜ allhankesätete kohaldamist. Algatusi VKEde turulepääsu hõlbustamiseks võib esitada Euroopa Ülemkogule 2015. aasta juunis.

Varustuskindlus

Varustuskindlus on äärmiselt oluline nii relvajõudude tõhususe kui ka siseturu hea toimimise seisukohast. Varustuskindlus on avar mõiste, mis võib hõlmata laia valikut erinevaid tööstuslikke, tehnoloogilisi, õiguslikke ja poliitilisi aspekte.

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

Üleliidulise tervikliku tarnekindluse korra tegevuskava: Kooskõlas teatise ja Euroopa Ülemkogu üleskutsega töötada „koos liikmesriikidega ning koostöös kõrge esindaja ja Euroopa Kaitseagentuuriga välja üleliiduline terviklik tarnekindluse kord” kavatseb komisjon:

- a) teha kokkuvõtte valdkondadest, mida selline kord peaks hõlmama, ja olemasolevatest varustuskindluse tagamise vahenditest;
- b) konsulteerida laialdaselt liikmesriikidega;
- c) teha kindlaks võimalikud meetmed sellistes valdkondades nagu 1) liikmesriikide vaheline varustamine; 2) liikmesriikide varustamine kolmandate riikide poolt, ja 3) ELi tööstus- ja tehnoloogiliste varade kontroll, mis kõik on igakülgse varustuskindluse korra olulised osad.

Tegevuskava valmib 2015. aasta juuni Euroopa Ülemkoguks, paralleelselt järgmiste meetmetega:

Kaitseotstarbeliste toodete üleandmine: Direktiiviga 2009/43 võeti kasutusele loa andmise süsteem, et hõlbustada kaitseotstarbeliste toodete liikumist siseturul. Komisjon käivitas 2014. aasta jaanuaris uuringu selle kohta, kuidas edendada direktiivi peamiste vahendite (üldload ja kaitseettevõtjate sertifitseerimine) kasutuselevõtmist riiklike ametiasutuste ja tööstuse poolt. Esimese sammuna laiendas komisjon andmebaasi Certider³ kasutusalala, et liikmesriigid saaksid sidusrühmi paremini teavitada sertifitseeritud ettevõtjatest ja välja antud üldlubadest. Komisjon teeb ettepaneku võtta täiendavaid meetmeid, et tugevdada direktiivi rakendamist 2014. aasta juulis valmiva uuringu tulemuste alusel.

Direktiivi ulatuslikum hindamine käivitatakse 2015. aasta alguses. Selle alusel koostatakse direktiivi rakendamise aruanne, mille komisjon peab saatma 2016. aasta juuniks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

Varade kontroll: Kaitse- ja julgeoleku valdkonnas võib tööstus- ja tehnoloogiliste varade kontroll olla määrav kriitilise tähtsusega võimetega varustatuse kindluse jaoks. Mõnel liikmesriigil on olemas mehhanismid kõnealuse sektori investeeringute kontrollimiseks. Siiski võib üksnes riigipõhine lähenemisviis pärssida nii piiriülest koostööd kui ka liikmesriikide kaitseturgude avanemist ELi-ülele konkurentsile. Seepärast võib siseturu süvendamiseks vaja minna Euroopa lähenemisviisi. Samuti võib olla vajalik tagada Euroopale kaitse- ja julgeoleku valdkonnas piisav autonoomia.

Seda arvesse võttes avaldab komisjon rohelise raamatu praeguse varade kontrolli süsteemi võimalikest puudustest ja uurimaks ELi-ülese tegutsemise võimalusi, sh liikmesriikide

³ Kaitsevaldkonna sertifitseeritud ettevõtjate register (Certider). Rohkem teavet on esitatud järgmisel aadressil:
<http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/defence/certider/>

vahelise teavitamise ja konsultatsiooni mehhanisme. Rohelise raamatu vastuvõtmise tähtaeg on käesoleva aasta lõpus.

Komisjon kavatses kaasata algusest peale sidusrühmi ja konsulteerida nendega laialdaselt juba roheline raamatu koostamise ajal.

2.2 Konkurentsivõimelisema kaitsetööstuse edendamine

Standardimine ja sertifitseerimine

Komisjon toetab Euroopa Kaitseagentuuri standardimisele ja sertifitseerimisele ühise lähenemisviisi väljatöötamisel. Seda tuleb teha kokkuleppel liikmesriikidega, võttes täiel määral arvesse nende riiklikku sõltumatust ja tagades, et ei tekiks kattuvust NATO tegevusega.

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

Standardimine: Euroopa Kaitseagentuur valmistab komisjoniga konsulteerides ette uut protsessi kaitse- ja hübriidstandardite väljatöötamiseks Euroopas. Sellega seotaks omavahel struktureeritud ja bürokraatiavabal viisil olemasolevad riiklikud, Euroopa tasandi ja rahvusvahelised (näiteks NATO) standardismehhanismid. See metoodika põhineb ennetaval lähenemisviisil, kasutades riiklikke eksperte, kes seiravad Euroopa kaitsealast standardimist ja annavad soovitusi konkreetsete probleemide lahendamiseks nende ilmnemisel. Komisjon osaleb selles protsessis oma tsiviilstandardimise alase oskusteabega.

Komisjon teeb kindlaks ka ühised normid, mis võivad toetada Euroopa projekte konkreetsetes valdkondades. Näiteks ELi merendusvaldkonna ühises teabejagamiskeskonnas (vt punkt 2.4) loovad ühised normid ühise andmemudeli, mida on vaja tõhusa teabevahetuse tagamiseks erinevate riikide mereseire infosüsteemide vahel.

Sertifitseerimine: komisjon koos Euroopa Lennundusohutusametiga jätkavad samuti Euroopa Kaitseagentuuri ja liikmesriikide sõjalise lennukõlblikkuse nõuete ühtlustamise toetamist eesmärgiga ühendada niivõrd kui võimalik sõjalise sertifitseerimise süsteem kehtivate tsiviilnõuetega. Komisjon jätkab koos Euroopa Lennundusohutusametiga ning koostöös Euroopa Kaitseagentuuri ja liikmesriikidega sõjaliste toodete sertifitseerimisel Lennundusohutusameti tsiviilkogemuste ja -normide kasutamise stimuleerimist.

Et vähendada kulusid ja vältida dubleerimist ning hõlbustada tsiviil- ja sõjalennukite ühistegevust eraldamata õhuruumis, võib juhu, kui tootjad ja liikmesriigid seda soovivad, usaldada Euroopa Lennundusohutusametile, teatavate sõjaliste toodete ühtse tsiviilsertifitseerimise Euroopas, samal ajal kui liikmesriigid vastutavad edaspidigi neile paigaldatud sõjaliste süsteemide sertifitseerimise eest.

Komisjon määrab kooskõlas Lennundusohutusametiga tööstusharu taotluste alusel kindlaks mõned katsejuhtumid, mille puhul kaasatakse Lennundusohutusamet kahese kasutusega toodete tsiviilsertifitseerimisse. See aitab tagada kulutõhusama ja lihtsama lähenemisviisi, nagu teatavad kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemid, mis moodustavad kasvava tähtsusega osa tuleviku õhusõidukitest⁴. Samme sellise lähenemisviisi suunas astutakse teostatavusanalüüsi alusel, mis viiakse läbi, et uurida ressursside mõju Lennundusohutusametile ning õiguslikke ja ohutusalseid aspekte, mis tulenevad vastutuse jagamisest tsiviil-/ELi ja sõjaliste/liikmesriikide ametiasutuste vahel.

Tooraine

Tooraine kättesaadavus on Euroopa majanduse üha kasvav probleem. Seda püütakse lahendada ELi toorainestrategia abil, mis hõlmab kriitiliste toorainete hiljuti läbivaadatud nimestikku⁵.

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

Paljud neist ainetest, näiteks haruldased muldmetallid ja germaanium, on ka kaitseotstarbeliste rakenduste (näiteks lasersihikute) olulised lähteained. Seepärast seirab komisjon kaitsesektori seisukohast väga oluliste toorainete kasutamist. Selle analüüsi viib läbi komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus tihedas koostöös Euroopa Kaitseagentuuri ja tööstusharuga. Kava kohaselt valmib analüüs 2015. aasta keskpaigas ja võib sillutada teed selle valdkonna võimalikele tulevastele poliitilistele meetmetele.

VKEd, klastrid ja piirkonnad

Euroopa Ülemkogu juhtis tähelepanu piirkondlike VKEde võrgustike ja strateegiliste klastrite toetamise olulisusele. Komisjon võtab meetmeid nende eesmärkide toetamiseks.

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

Töö kõnealuses valdkonnas toimub tihedalt koordineeritult VKEdega seotud meetmetega, mis on kuulutatud välja käesoleva aruande peatükis „Siseturg”. Komisjon kasutab Euroopa ettevõtlusvõrgustikku ja Euroopa strateegilisi klasterpartnerlusi, mida rahastatakse programmi

⁴ See on osa komisjoni laiemast tööst selles valdkonnas mittesõjaliste kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemide raamistiku loomiseks, nagu on kirjeldatud tema 8. aprilli teatises (COM (2014) 207). Sel eesmärgil innustab komisjon täielikult ära kasutama ELi vahendeid, et tagada igakülgne lähenemisviis ja maksimeerida koostoimeid, sh võimaldades nende süsteemide ohutut integreerimist eraldamata õhuruumi.

⁵ COM (2014) 297

COSME⁶ raames, toetamaks kontaktide loomise üritusi, võrgustike loomist ning uute äripartnerite leidmist ELis ja väljaspool.

Komisjon muudab selgemaks tingimused, mille alusel Euroopa struktuuri- ja investeerimisfonde võidakse kasutada kahese kasutusega tooteid ja tehnoloogiad hõlmavate projektide toetamiseks nii investeerimisprojektide (Euroopa Regionaalarengu Fond – eelarve 140 miljardit eurot) kui ka oskuste (Euroopa Sotsiaalfond – eelarve 74 miljardit eurot) kujul.

Peale selle toetab komisjon piiriülestest klastritest ja võrgustikest pärit rakenduste kaasamist Euroopa territoriaalse koostöö programmi (2014–2020), mille eelarve on 8,7 miljardit eurot.

Nimetatud võimaluste kasutamine sõltub ettevõtjatest, klastritest ja piirkondadest endist. Siiski kavatab komisjon tihedas koostöös Euroopa Kaitseagentuuri ja regionaalarengumetite agentuuriga (EURADA):

- suurendada teadlikkust neist võimalustest sihtotstarbeliste ürituste abil. Esimene kohtumine toimus 12. mail Brüsselis, teine on kavandatud 2014. aasta novembris;
- avaldada 2014. aasta juulis juhendi piirkondlike ametiasutuste ja VKEdes jaoks, milles selgitatakse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamise võimalust kahese kasutusega tooteid ja tehnoloogiad hõlmavate projektide toetamiseks;
- toetada kaitsevaldkonna piirkondliku võrgustiku loomist, võttes aluseks huvitatud piirkondlike ametiasutuste ja klastritega tehtud senise töö, mille eesmärk on olnud luua mehhanism Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidelt toetuse saamise ning kaitsevaldkonna arukatesse eristrateegiatesse kaasamise parimate tavade jagamiseks.

Nimetatud meetmete lõppeesmärk on suurendada kaitsevaldkonnaga seotud VKEdes ja klastrite poolt kahese kasutusega tooteid ja tehnoloogiad hõlmavate projektide rahastamiseks ELi vahendite saamise taotluste määra, eelkõige Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide ning COSME raames. See omakorda peaks aitama VKEdel paremini integreeruda ELi-üleste klastritesse ja nendega seotud tööstusharudesse, mis mitmekesistab tarneahelat.

Oskused

Euroopa kaitsesektori edukus sõltub võimest säilitada oluliste oskustega töötajaskonda ja värvata tulevikus vajalike oskustega töötajaid. Sektorile võib anda konkurentsieelise ka tööjõu suurenenud liikuvus ELis. Mõned valdkonnad kannatavad töötajate pensionilejäämise ja värskelt kvalifikatsiooni omandanud töötajate ligimeelitamise raskuste tõttu juba praegu oskustepuuduse käes.

Läheneviisid ja oodatavad tulemused

⁶ COSME — ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programm, mida rakendatakse aastatel 2014–2020 ja mille eelarve on 2,3 miljardit eurot.

Enamik kaitsetööstuses vajalikke oskusi sarnanevad muudes tööstussektorites nõutavatele. See pakub laia kasutusala neile ELi vahenditele, mis on algselt loodud tsiviiltööstuse jaoks.

Eelkõige edendab komisjon valdkondlike oskuste ühenduste ja teadmusühenduste programmide kasutamist kaitsetööstusega seotud ettevõtjate ja haridusasutuste poolt. Selleks kasutatakse:

- Teavituskampaaniat oskustega seotud algatuste ELi-poolse rahastamise kohta. See valmistatakse ette koostöös Euroopa Kaitseagentuuri ja muude asjaomaste asutustega, k.a Euroopa Kosmose- ja Kaitsetööstuse Liit ning Euroopa ametiühing IndustriAll.
- Töötajate välja- ja ümberõppeks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamise stimuleerimist, eelkõige pöörates tähelepanu oskustega seotud vajadustele ja prognoosides ümberkorraldusi. Sellele juhitakse tähelepanu eespool nimetatud, VKEdes ja piirkondlike ametiasutuste jaoks koostatavas juhendis, ning
- 2015. aastal käivitavat kaitsesektori praeguste ja tulevaste pädevuste ning oskuste pakkumise ja nõudluse uuringut kui kõnealuses valdkonnas tulevikus tehtava töö alust.

Põhieesmärk on omandada igakülgne arusaamine Euroopa kaitsesektori praegustest ja tulevastest oskustega seotud vajadustest, et oleks võimalik Euroopa, riikliku ja piirkondliku tasandi poliitikat tõhusamalt suunata.

2.3 Teadusuuringute kahese kasutuse võimaluste ärakasutamine ja innovatsiooni tugevdamine

Teatistes ja Euroopa Ülemkogu järeldest tuvastati, et vähene investeerimine teadusuuringutesse ja innovatsiooni ohustab Euroopa kaitsetööstuse pikaajalist konkurentsivõimet ja Euroopa kaitsevõimet.

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

Komisjon on tuvastanud mitmeid viise, kuidas ta saab toetada ÜJKP-alaseid uuringuid, mida on kirjeldatud allpool. Lisaks sellele töötab komisjon välja kommertskasutusele eelnevate hangete skeemid, mida võib kasutada, kui see on asjakohane, teadusuuringute ja turu vahelise lõhe vähendamiseks.

Kahese kasutusega teadusuuringud: komisjon maksimeerib mõlemapoolset koostöömet programmi „Horisont 2020” tsiviilotstarbeliste teadusuuringute ja Euroopa Kaitseagentuuri koordineeritavate kaitseotstarbeliste teadusuuringute vahel nii palju, kui seda lubavad kummagi eeskirjad. Sel eesmärgil uurib komisjon võimalusi laiendada olemasoleva Euroopa Kaitseagentuuriga sõlmitud Euroopa koostöö raamlepingu kohaldamisala ja seisundit.

Pärast Euroopa Ülemkogu järeldest ilmumist hakkas komisjon kindlaks tegema innovatsioonivaldkondi ja rakendusi, millesse annavad oma panuse peamised

valdkonnaülesed progressi võimaldavad tehnoloogiad, sh hulk tsiviilsektoreid, mis pakuvad suurt huvi kaitse- ja julgeolekutööstusele. See näitab, et kaitsevaldkonnal on ilmne innovatsiooni- ja tehnoloogiline potentsiaal. Komisjon konsulteerib kõrgetasemelise peamiste progressi võimaldavate tehnoloogiatega tegeleva rühmaga⁷ (kes lõi hiljuti peamiste progressi võimaldavate tehnoloogiatega kahese kasutuse võimalustega tegeleva alamrühma), kes peab esitama aruande 2014. aasta lõpuks.

Ettevalmistav meede: Ettevalmistava meetme eesmärk on illustreerida ELi toetuse lisaväärtust uutes uurimisvaldkondades, täiendades programmi „Horisont 2020” raames toimuvaid ÜJKPga seotud tsiviilotstarbelisi teadusuuringuid. Ettevalmistav meede kestab maksimaalselt kolm aastat. Rahastamissumma sõltub vastuvõtmise ajal kättesaadavatest eelarvevahenditest ja peab olema kooskõlas ELi finantsmääruses 1081/2010 ettevalmistavate meetmete jaoks sätestatud ülemmääradega. Edu korral valmistab kõnealune ettevalmistav meede ette pinna võimalikule ÜJKPga seotud uurimistele, mida võidakse rahastada järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames. Ehkki see ei saa asendada riiklike investeeringuid kaitsealastes teadusuuringutesse ja arendustegevusse, peaks see edendama koostööd riiklike teadusuuringute ja stimuleerima tööstuskoostööd.

Ettevalmistava meetme reguleerimisala määratakse liikmesriikide, Euroopa Parlamendi, Euroopa Kaitseagentuuri, Euroopa välisteenistuse ja tööstusharuga peetavate konsultatsioonide käigus. Ettevalmistava meetme edukuse tagamiseks tuleb selle puhul võtta arvesse kaitsealaste teadusuuringute eripärasid, sh uurimisvaldkondi ja -mudeleid, intellektuaalomandiõigusi, uurimistulemuste konfidentsiaalsust, kaasrahastamist ja osalemise tingimusi ning liikmesriikide rolli, tagades samal ajal tööstusharu huvi osalemise vastu. Keskne küsimus on juhtimine.

Komisjon usub, et ettevalmistava meetmega seotud põhimõtteid ja eriküsimusi võiks arutada tipptasandi otsustajatest ja ekspertidest moodustatud sõltumatu nõuanderühm. Selline rühm koosneks umbes 20st liikmesriikide, Euroopa Parlamendi, tööstusharu ja akadeemiliste ringkondade kõrgetasemelisest esindajast.

2.4 Suutlikkuse arendamine

Komisjon juhtis oma teatistes tähelepanu vajadusele tegeleda kõigi suutlikkusega seotud vajadustega, et lahendada Euroopa ees seisvaid probleeme. Ehkki see on esmajoones liikmesriikide ja Euroopa Kaitseagentuuri ülesanne, võib komisjon vastavalt oma pädevusele anda olulise panuse mittesõjalise julgeoleku valdkonnas (näiteks võitlus terrorismi vastu, välispiiride kaitse, mereseire ja tsiviilkaitse).

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

⁷ Rühm moodustati 2013. aasta veebruaris komisjoni nõustamiseks Euroopas peamiste progressi võimaldavate tehnoloogiate kasutamise edendamise võimaluste asjus.

Suutlikkusega seotud vajaduste ühine hindamine: komisjon viib koos kõrge esindaja ja Euroopa Kaitseagentuuriga läbi hindamise, mille käigus hinnatakse kahese kasutusega suutlikkusega seotud vajadusi ELi julgeoleku- ja kaitsepoliitikas. Eesmärk on juhtida tähelepanu neile valdkondadele, kus sõjalised ja mittesõjalised suutlikkusega seotud vajadused on sarnased, ning teha kindlaks koostoime võimalikkus, võttes ka arvesse neid suutlikkuse valdkondi, mida on tõstnud esile Euroopa Ülemkogu, sh kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemid, SatCom ja küberjulgeolek.

ELi merendusvaldkonna ühine teabejagamiskeskond: 2014. aasta juulis Euroopa meresõiduturvalisuse strateegia raames vastu võtta kavatsetavas teatises⁸ esitatakse ühise teabejagamiskeskonna rakendamiskava. Seejärel arendatakse, kasutatakse ja katsetatakse ühist teabejagamiskeskonda enne selle kasutuselevõtmist 2020. aastal laiemalt liikmesriikide juhitava projekti raames.

Tsiviil- ja sõjandusvaldkonna koostöö: et parandada mõistlikul viisil olemasolevatel ELi võrgustikel põhinevat tsiviil- ja sõjandusvaldkonna koostööd, moodustab komisjon koos Euroopa Kaitseagentuuriga mitteametliku koordineerimisrühma, et veelgi süvendada koostoimet ja tuvastada täiendavaid koostöövaldkondi. Esmased tähelepanekud näitavad, et keemilised, bioloogilised, radioloogilised, tuuma- ja lõhkeained (KBRTL) ning tuvastamistehnoloogiad on mõned paljulubavatest valdkondadest, kus arendada koostoimet komisjoni sisejulgeolekupoliitika ja agentuuri töö vahel. Komisjon võttis 5. mail vastu teatise KBRTL-riskide tuvastamist ja maandamist käsitleva uue ELi lähenemisviisi kohta (COM(2014) 247), milles rõhutati vajadust tsiviil- ja sõjandusvaldkonna koostöö järele neis valdkondades. Arutelusid liikmesriikidega peetakse komisjoni olemasoleva KBRTL-nõuanderühma kaudu.

2.5 Kosmos ja kaitse

Üha suuremat rolli meie julgeolekuprobleemides on hakanud mängima Euroopa ja riikide võimekuse areng kosmosevaldkonnas. Ehkki teatav osa kosmosega seotud võimekusest peab jääma riikliku/sõjalise kontrolli alla, usub komisjon, et riikide ja Euroopa tasandi kosmosega seotud võimekuse suurem koostoime võib pakkuda märkimisväärsed eeliseid väiksemate kulude ja suurema tõhususe näol.

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

Komisjon jätkab oma tööd kosmosetaristu kaitsmiseks ja järgmise põlvkonna satelliitside (SATCOM) toetamiseks.

Kosmose jälgimine ja seire (SST): komisjoni ettepanek SST tugiraamistiku kohta kosmosetaristu kaitsmiseks võeti vastu 2. aprillil 2014. Sellega toetatakse riikide jõupingutusi

⁸ 2014 (JOIN (2014) 9), 6. märts 2014.

SST konsortsiumi moodustamiseks ja SST teenuste pakkumiseks Euroopa tasandil. Niipea kui see konsortsium on moodustatud, hakkab komisjon stimuleerima programmi „Horisont 2020” kaudu SST varade arendamist ja uuendamist.

Satelliitside: selles valdkonnas on kooskõlas Euroopa Ülemkogu järeldustega moodustatud kasutajarühm, mis koosneb komisjoni talitustest, Euroopa välisteenistusest, Euroopa Kaitseagentuurist ja Euroopa Kosmoseagentuurist. See kasutajarühm tegeleb satelliitside turvalisusega seotud nõuete killustatuse probleemiga ning toetab liikmesriike järgmise põlvkonna valitsuste satelliitside ettevalmistamisel.

Peale selle käivitab komisjon tihedas koostöös kasutajarühmaga uuringu, et kaardistada nõudlust satelliitside järele nii tsiviilkasutajate kui ka suurte ELi taristute hulgas. Tulemusi oodatakse 2015. aastaks.

Lisaks uurib komisjon oma volituste piires võimalusi aidata parandada ELi juurdepääsu kõrge resolutsiooniga satelliitkujutistele, et toetada ÜVJP/ÜJKP missioone ja operatsioone.

2.6 ELi energiapoliitika ja toetusvahendite rakendamine kaitsesectoris

Relvajõududel on suur huvi oma energeetilise jalajälje vähendamise vastu ja nad võiksid seega anda olulise panuse liidu energiaeesmärkide saavutamisse.

Lähenemisviis ja oodatavad tulemused

2013. aastal alustas komisjon arutelusid liikmesriikide ja Euroopa Kaitseagentuuriga energiaalase konsultatsioonifoorumi loomise üle kaitse- ja julgeolekusektoris. Nimetatud konsultatsioonifoorumi eesmärk on ühendada arengupoliitika ja muude energiaalgatuste oskusteave relvajõudude spetsiifiliste nõuete ja keskkonnaga.

Konsultatsioonifoorum hakkab toimima eelduste kohaselt 2014. aasta lõpuks. Sügisel tuleks luua kaitseministeeriumides ja/või asjaomastes institutsioonides energiaküsimuste kontaktpunktid. Konsultatsioonifoorumi ELi-poolne rahastamine on esialgu reserveeritud 2014.–2015. aastaks koos pikendamisvõimalusega, kui algatus peaks liikmesriikidele kasulikuks osutama.

Arutelud riiklike ekspertidega paljastasid vajaduse teabe järele selle kohta, kuidas saab ELi energiapoliitikat ja selle valdkonna õigusakte rakendada sektori kaitseks, et parandada relvajõudude võimekust ning aidata kaasa ELi ja riiklike eesmärkide saavutamisele 1) energiatõhususe, 2) taastuvenergiaallikate kasutamise ja 3) elutähtsa energiataristu kaitse valdkonnas.

Seepärast töötab konsultatsioonifoorum 2015. aasta lõpuks välja rea oodatavaid tulemusi, sh:

- juhenddokumendid, mis käsitlevad a) asjakohaste ELi energiavaldkonda reguleerivate õigusaktide rakendamist ja b) kaitsesektoris energiatõhususse ja taastuenergiasse tehtavate investeeringute rahastamist;
- mõisted ja soovitusel liikmesriikide ühismeetmete jaoks, et täiustada esmatähtsate energiataristute kaitset.

2.7 Rahvusvahelise mõõtmise tugevdamine

Arvestades Euroopa kaitse-eelarvete vähenemist viimastel aastatel, on eksport kolmandatele turgudele muutunud Euroopa tööstusele üha tähtsamaks, et kompenseerida vähenenud nõudlust koduturul.

Läheneemisviis ja oodatavad tulemused

Konkurentsivõime kolmandatel turgudel: Komisjon arutab sidusrühmadega, kuidas toetada Euroopa kaitsetööstust kolmandatel turgudel. Probleemide hulka, mis vajavad lahendust, kuuluvad: Euroopa kaitsesektorile kolmandates riikides esitatavate korvamismeetmete nõuete mõju; takistused, millega Euroopa kaitsetööstus puutub kokku, konkureerides lepingute sõlmimiseks kolmandates riikides, ning ELi kaubandus- ja investeerimislepingute panus; toetus, mida saavad konkurendid kolmandatest riikidest, ja millises ulatuses oleks võimalik anda samasugust toetust ELi äriühingutele.

Komisjon kutsub selliste küsimuste arutamiseks 2014. aasta neljandas kvartalis kokku foorumi, mis ühendab valitsuste ja tööstuse esindajaid. Komisjon hindab asjaomase dialoogi tulemuste alusel vajadust täiendavate meetmete järele. Samuti jätkab komisjon regulaarset suhtlemist sidusrühmadega, eelkõige kolmandate riikidega kaubandus- ja investeerimislepingute sõlmimiseks peetavate läbirääkimiste raames.

Kahese kasutusega kaupade ekspordikontroll: Pärast Euroopa Parlamendi ja nõukogu aruande (määruse nr 428/2009 rakendamise kohta)⁹ ilmutist võttis komisjon 24. aprillil 2014 vastu teatise ekspordikontrolli poliitika läbivaatamise kohta¹⁰. Nimetatud teatises püütakse kaardistada ELi strateegilise ekspordikontrolli suunda ja tehakse kindlaks konkreetsed poliitilised valikud ekspordikontrolli ajakohastamiseks.

Järgmise sammuna poliitika läbivaatamisel viib komisjon nüüd läbi teatises tuvastatud erinevate läbivaatamisvõimaluste mõju hindamise. Seda mõju hindamist toetab välisuuring ja see hõlmab sihtotstarbelist avalikku arutelu ning tööstusharu foorumit peamiste sidusrühmade jaoks. Komisjon kavatseb mõjuhinnangu valmis saada 2015. aasta esimesel poolel, sillutades sellega teed võimalikele tulevastele meetmetele.

⁹ COM(2013) 710, 16.10.2013.

¹⁰ COM(2014) 244, 24.4.2014.

3. Kokkuvõte

Käesolev aruanne on komisjoni 2013. aasta juulis vastu võetud teatise järeelmeede ja see aitab kaasa Euroopa Ülemkogu 2013. aasta detsembri järelduste rakendamisele. Samal ajal tagab see komisjoni meetmete järjepidevuse kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ning sillutab teed komisjoni panusele 2015. aasta juuni Euroopa Ülemkogu kohtumiseks.

Komisjon saab eelkõige oma siseturu-, tööstus-, teadus- ja innovatsioonipoliitikaga anda olulise panuse Euroopa kaitse- ja julgeolekusektori tugevdamisse. Seda eriti sellepärast, et sidemed tsiviil- ja kaitsevaldkonna vahel tihenevad ja nende eraldusjooned aina hägustuvad. See on eriti ilmne ÜJKP missioonide puhul, mis kuuluvad peamiselt tsiviilvaldkonda ja mille tulemuslikkus eeldab tsiviil- ja sõjalise valdkonna tihedat koostööd. See suurendab nõudlust tsiviil- ja sõjalise valdkonna suurema koostoime järele sellistes valdkondades nagu side, strateegiline transport, seire, kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemid jne. ELil ja eriti komisjonil, kõrgel esindajal ja Euroopa Kaitseagentuuril on head võimalused sellega toime tulla.

Samal ajal jätkub kaitsevaldkonna teadusuuringutesse ja arendustegevusse investeerimise hoogne vähenemine. 2012. aastal vähenesid ELi kaitsevaldkonnas teadusuuringutele ja arendustegevusele tehtavad kulutused võrreldes 2011. aastaga 38 %. Osaliselt selle tõttu suureneb lõhe kaitse- ja tsiviilvaldkonna teadusuuringute ja arendustegevuse vahel. Seepärast suureneb kaitsetööstuse sõltuvus tsiviilpäritolu tehnoloogiast, nagu ka suundumus laiendada oma tegevust tsiviilvaldkonda. Samal ajal ostavad tsiviilvaldkonna äriühingud üles kaitsetööstusele huvi pakkuvaid tehnoloogiaid, näiteks robotika. Seepärast muutuvad sellised olulised tehnoloogiad nagu need, mis on seotud suurandmete, sünteetilise bioloogia, 3D-printimisega jne, nii kaitse- kui ka tsiviiltööstuse jaoks oluliseks innovatsiooniallikaks.

Ehkki on keeruline ennustada, milliseks kujuneb Euroopa kaitse- ja julgeolekusektor järgmise 20–30 aasta pärast, on ilmne, et tööstusmaastik muutub. Kaitsemeetmetel on edaspidigi oma eripärad, kuid tsiviilelemendid muutuvad sektori jaoks üha olulisemaks. See muudab nii mõnegi komisjoni strateegia kaitsevaldkonna jaoks veelgi asjakohasemaks ning pakub uusi koostoime ja parema tulemuslikkuse võimalusi, mida Euroopa ei tohiks käest lasta.